

'פּוֹתְחִים שְׁבוּע' - פּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּע בַּמְכוּן וְנִלִיר בִירוּשָׁלַיִם

דפנה שרייבר

הסדרה 'פּוֹתְחִים שְׁבוּע' היא פּרויקט מרכזי ומתמשך המיועד להעצמת הנגישות לספרות היהודית הקנונית של קבוצות שונות בעם היהודי. מלכתחילה הפרויקט נבנה בקנה מידה ארצי: בנוסף לסדרת הרצאות שנתית במכון בירושלים נפתחו בסיועו סדרות-הרצאות מקבילות בכל רחבי הארץ, בין השאר בכפר בלום, בחיפה, נתניה, רעננה, תל-אביב, קריית מלאכי ושדה בוקר. במקומות אלה ואחרים הפעילות נמשכה ואף התרחבה באופן עצמאי.

סדרת ההרצאות מבקשת להפוך את העיסוק בפרשת השבוע לביטוי של תרבות יהודית הפתוח למבקשים ללמוד וללמד, להעצים ולבסס את מעמדה ומקומה של פרשת השבוע כחלק מהתרבות הישראלית והיהודית בכללה. המטרה היא לעודד את המגמה המתחזקת בשנים האחרונות, שבה לכל איש ואישה בישראל חלק ונחלה בלימוד ובפרשנות התורה – ללא קשר להשתייכותם המגזרית. כך, לדעתנו, תקודם הנגישות של כל הקבוצות בציבור היהודי לספרות הקנונית ויועמק המכנה התרבותי המשותף לכלל האוכלוסייה.

הסדרה מציגה אספקלריה רחבה ורבגונית של פרשנויות והתייחסויות לחמישה חומשי התורה. המרצים המשתתפים בסדרה הם בעלי רקע תרבותי ואידאולוגי מגוון. במהלך השנים הפכה הסדרה למסגרת מבוקשת בקהל ובד-בבד גם לבמה אטרקטיווית למרצים מן השורה הראשונה.

בעקבות ההרצאות ראו אור בסדרה 'יהדות כאן ועכשיו' (בשיתוף הוצאת ידיעות אחרונות) הספרים הוגים בפרשה – פרשת השבוע כהשראה ליצירה ולהגות היהודית לדורותיה, ופּוֹתְחִים שְׁבוּע – אנשי רוח ותרבות ישראלים כותבים על פרשת השבוע, בעריכת נפתלי רוטנברג. ספרים אלו הם הזמנה למסע מרתק ומפתיע בעולמן של 54 פרשות השבוע. הוגים בפרשה מתבונן בפרשות דרך הפריזמה של מגוון רחב של הוגים ויוצרים; בספר פּוֹתְחִים שְׁבוּע מגוון אישים מעולמות שונים יוצרים מדרשים חדשים, אקטואליים ומקוריים לכל אחת מפרשות התורה והופכים את הקריאה בפרשת השבוע לחוויה מסוג אחר מן המוכר.

בשנים האחרונות אין כמעט מוסד בירושלים שאינו מתכבד בפעילותו בהרצאות על פרשת השבוע לקהל הרחב. אי לכך וכדי לשמור על תרומתו הייחודית של הפרויקט, הוחלט לבצע שינוי.

דפנה שרייבר היא מנהלת תחום תרבות וזהות יהודית במכון ון ליר בירושלים.

בשנת תשס"ח התחלנו בתוכנית חדשנית ומקורית, שמטרתה ליצור דיאלוג בין ספר הספרים לבין היצירה התרבותית האנושית.

מחזור ההרצאות ב-2008 הוקדש למפגש המרתק בין מכמני המקרא העתיק לבין שפתה הססגונית של האמנות השביעית, המודרנית מכול – הקולנוע. בכל הרצאה נדון אחד מנושאי הפרשה והוקרנו סרטי קולנוע וסרטי טלוויזיה שהשיקו לנושאים המדוברים, פירשו אותם או ניהלו עמם דו שיח. הרצאות אלה נישאו עלי ידי מורים, אנשי רוח שונים ואנשי קולנוע.

בשנת 2009 הוקדש מחזור ההרצאות לבחינת הדיאלוג המתקיים בין ספר התורה, עלילותיו, ערכיו ותמונת עולמו לבין היצירה הספרותית והתיאטרלית. הכוונה בסדרת ההרצאות ב-2009 הייתה לשרטט את טיבו של המפגש הסמוי והגלוי המתקיים בין הכתיבה הספרותית לגווניה ובין הנכתב בספר הספרים הנצחי. וזאת במטרה להוסיף נדבך נוסף בבניין רב הקומות של פרשנות המקרא לדורותיה, נדבך הניזון הן מלימוד מסורתי והן מדרכי קריאה מודרניות, והוא בעל אופי יהודי וישראלי כאחד.

מחזור ההרצאות בשנת תש"ע הוקדש לבחינת הדיאלוג המתקיים בין ספר התורה, עלילותיו, ערכיו ותמונת עולמו ובין עולם האמנות לדורותיו. במחזור הרצאות זה ניסינו לשרטט את טיבו של הדיאלוג המתקיים עוד מימי המקרא ועד לימינו אנו בין היצירה הוויזואלית לגווניה לבין מילותיו רבות הפנים של ספר הספרים. המרצים הצביעו על המתח המפרה המתקיים בין השניים, האירו והעירו על השיח בין אמונה לאמנות הנראה לעתים טעון ומורכב ולעתים מפויס ומשלים, ותמיד מצליח לרתק ולעורר מחשבה.

עצם החידוש, והחיבור שבין דיסציפלינות תרבותיות אלה לבין פרשת השבוע, הצליח מעל למשוער ואף הביא עמו גם קהל חדש, שכלל, לשמחתנו, גם צעירים.

הצלחת 'פותרים שבוע בקולנוע', 'פותרים שבוע בתיאטרון ובספרות' ו'פותרים שבוע באמנות' הביאה אותנו להקדיש את מחזור ההרצאות הארבעה עשר של 'פותרים שבוע' בשנת תשע"א לבחינת פירותיו של הזיווג המתקיים מזה דורות רבים בין לשון המקרא ושפת המוסיקה. על בסיס דבריו של בעל ספר תהילים: 'נכון לבי, אלוהים, נכון לבי, אשירה ואזמרה', נבחנו את מקומו של ספר הספרים בשדה המוזיקלי ואת נוכחותה של השפה המוזיקלית בתנ"ך עצמו. במהלך הסדרה כוונתנו לצעוד בנתיבים המוזיקליים המלווים את קריאת התורה כטעמי המקרא והפיוט, נתחקה אחרי המקומות בהם ניהלו יוצרי כל הדורות, בני כל הדתות, דיאלוג פורה עם סיפורי המקרא ונתהה אודות מידת מרכזיותם של סיפורים אלה ביצירה המוזיקלית העכשווית. מיטב החוקרים והמורים למוזיקולוגיה, מלחינים, ויוצרים בתחומי השירה, הפיוט והנגינה יציגו את הצמתים התרבותיים בהם נפגשת לדעתם המוזיקה עם עולם המקרא.

הרצאות הסדרה יִלוּ בהשמעת יצירות מוזיקליות, ובקטעי נגינה, שירה ופייטנות.